Ч. 266 Субота 28 падолиста (10 грудня) 1898. Рік VIII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій години по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в агенциї дневників пасаж Гавсмана ч. 9 і в ц. к. Старостствах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.
З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Вісти політичні.

(Найв. Приказ до армії. — Ситуация парляментарна. — Справи угорскі. — Іспаньско-американьский договір мировий. — Німеччина і Франция в Хіні.)

Єго ц. і к. Апостольске Величество зволив найласкавійше видати з нагоди свого ювилею 50-лїтного панованя слїдуючий

Приказ до Армії:

Що чувствує для Мене і зі Мною вся Моя збройна сила того дня, в котрім Я перед пятьдесяти роками станув з радістною надією на єї чолї яко Найвисший Полководець, відчуваю в найглубшій глубині душі.

Я чув ся і чую ся сполученим з сотками і сотками тисячів хоробрих борців, що складали Менї присягу вірности під хоругвами, прапорами і фляґами Австро-Угорщини та додержували єї серед заворушень і небезпечностий, хоч би они й як ґрозили та лютили ся, — нас вяже зелїзна, сьвята заповідь: обовязок супротив дорогої вітчини, котрий сповняючи або устоїмо ся або поляжемо.

Найсердечнїйшу подяку висказую Моїй збройній силї за все єї ретельне змаганє, за єї безкористовну преданність, за єї нераз і сьвітло доказану готовість до смерти; — жалем і вдячностию наповняє Мене згадка тих честних, котрих вже давно нема на сїм сьвіті, глубоко зворушений складаю в дусї лаврову галузку нашому послїному побідоносному Фельдмаршалкови і Нашим недавно упокоївшим ся вождам на суши і на мори.

Хоч і яким горем, хоч і як тяжкими досьвідами навіщало Провидїнє за тих пятьдесять літ Мене і Монархію, ясним поглядом виджу, як збройна сила Австро-Угорщини тепер і в далекій будучности постоїть охороною і забороломь Трону і вітчини.

Всевишний нехай благословить Мою вірну збройну силу, котрій буду присьвячувати постійно Мою як найщирійшу опіку.

Відень 1 грудня 1898.

Франц Йосиф в. р.

Нинї збирає ся палата послів знову на засїданє а в слїдуючім тижни будуть засїданя відбувати ся — як зачувати — так само віі второк і пятницю. Єсть загальний погляд, що в часї тих трох засїдань буде залагоджена справа полїпшеня долї службі державної і предложеня що-до зелїзниць льокальних. По тім мають настати різдвяні ферії, але як доносять Narod. Listy потревають лиш коротко, бо межи Різдвом а Новим роком мають відбути ся дальші засїданя, на котрих правительство хоче спробовати, чи не дадуть ся залагодити в дорозї парляментарній провізория буджетова і угодова. Аж коли би то не удало ся, мав би §. 14 знову війти в житє.

З Будапешту доносять, що з лїберальної партиї виступило знов 10 послів, а між ними: Чакі, Гієронімій і Теод. Батияній. Загалом виступило доси 21 послів. Припускають, що число виступивших з лїберальної партиї послів не перейде 30. — Зачувати, що президент палати Сілядій обстає при своїй димісиї.

Іспаньско-американьска комісия мирова уложила вчера до кінця договір мировий. В договорі не згадує ся зовсїм о довзї кубаньскім, котрий би Америка мала взяти на себе; так само не згадує ся нїчого про купно Каролиньских островів Сполученими Державами. За відступленє Филипиньских островів установлено цїну 20 мілїонів долярів. Дальше постановлено, що договір має бути ратифікований за шість місяців обома парляментами. Під конець засїданя запротестували іспаньскі комісарі мирові против ганьби, яку зробило Іспаниї посланиє президента Мек Кінлї до конґресу, і против нарушеня межинародних прав, котрого жертвою стала ся Іспания.

Нїмецкий посол в Пекінї звернув ся до хіньского уряду заграничного з жаданєм, щоби зневаженого недавно нїмецкого місіонара в Шантуні введено торжественно, при участи хіньских достойників, до єго повіту, і щоби мандарин одвічальни за ту подію, був усунений. В подібно острий спосіб виступають також Французи в Нанкінї, котрі за розрухи в липни домагають ся острого покараня виновників і збільшеня обшару для французскої кольониї. В противнім случаю грозять примусом. Чисто: Дай, або видру!

9)

Дещо з технїки.

IV.

Підводні судна і їх история. — „Арґонаут“. — Підморский телеґраф. — Марконїґо телеґраф без дрота.

(Дальше).

Положити кабель в тім місци, де море єсть мілке, не була велика штука; далеко труднїйше прийшло то зробити в місцях, де море єсть на 1000 сяжнів або й більше глубоке. Просимо собі лиш подумати, що в такім місци кабель мусить звисати з корабля на 1000 або й більше сяжнів у воду. Перша така трудність показала ся, коли у вересни 1857 р. прийшло ся класти кабель з Бона на півострові Арджентаріо в Італії до Марінелля на Сардиниї. Підприємцем був тогди Неваль а разом з ним приїхало також богато інжинїрів; був також запрошений і Сіменс. Стали класти кабель. Коли виплинули на глубінь, мало що цїлий кабель не пішов відразу під воду; довгий єго конець, звисаючий у воду, так сильно тягнув, що не було способу спускати єго зовсїм безпечно. Тогди Неваль попросив Сіменса, щоби той обняв провід цїлої роботи, і Сіменс остаточно спустив кабель щасливо у воду. Цїла штука кладеня кабля на глубокім мори, після власних слів Сіменса, ось в чім:

„На корабли, котрий кладе кабель, мусить бути так сильна гальма, щоби придержувала кабель з такою силою, як вага того кінця кабля, що простовисно звисає у воду аж до дна. При рівномірно скорім ходї корабля спадає тогди кабель в долину в простій лїнїї, котрої нахил зависить від скорости корабля і від скорости спаданя у водї поземо лежачого кусня кабля. Коли на корабли нема відповідного приладу до гальмованя, то кабель суне ся тогди по похилій площі, яку сам собі творить. Силою гальми можна длятого означити, о скілько більше треба кабля, щоби він розложив ся на днї моря рівномірно і не понатягав ся в тих місцях, де суть якісь нерівности, горби, скали і т. п.“ — Кабель, бачите, мусить конче лежати аж на самім днї а не лиш місцями приставати до него, а місцями бути витягненим, бо в противнім случаю могли би єго великі зьвіpята морскі, зачіпаючи об него, легко ушкодити.

Коли так удало ся положити перші каблї на малих просторах, приступлено до положеня великого кабля, котрий мав сполучити два сьвіти, старий і новий, Европу з Америкою. До сеї роботи взяв ся Американець Цірус Фільд, і єго то неутомимости треба завдячити, що се найбільше дїло технїки, мимо кількох неудач, доведено щасливо до кінця. При тім страчено великі суми, але вина того була в тім, що приступлено до роботи без відповідного наукового приготовленя інжинїрів, що займали ся тою роботою.

Перед положенєм кабля визондовано насамперед докладно дно моря в північній части атлянтийского океана, щоби вишукати для кабля як найдогіднїйше місце. Межи Ірляндиєю а Новою Фундляндиєю єсть під морем велика вижина, покрита сїрим піском, на котрий покладено більшу часть перших каблїв, і котру длятого названо вижиною телеґрафів. В серпни 1857 виплили з Валентиї на Ірляндиї два кораблї, з котрих кождий віз одну половину кабля. Каблї з грубшими ослонами, призначені на побережа, покладено вже перед тим. Зараз з початку роботи урвав ся кабель, але єго можна було ще завчасу зловити і звязати. Але дня 11 серпня була на мори буря і кабель знов урвав ся, а тогди лежав він вже на днї моря на 300 миль далеко. Вся робота була отже до нїчого і треба було єї залишити. Але Цірус Фільд мимо того не стратив охоти. Вже з весною 1858 р. взяв ся він до нової проби. Оба кораблї що везли кабель, виїхали на середину атлянтийского океана, сполучили там оба каблї і поплили відтак кождий в противну сторону, один до Нової Фунляндиї, другий до Англїї. По многих трудах удало ся остаточно аж за четвертим разом покласти кабель. Перші телеґрами, які вислано сим каблем, були ґратуляциї анґлїйскої королевої і президента Сполучених держав. Але радість не тревала довго.

Відзнаки ювілейні.

(Дальше).

Золотий хрест заслуги дістали: почтм. і бурм. Альб. Арцїшевский в Городенції, упр. дібр Григ. Барончь в Кривім, дир. виділ. школи Т. Бернадзикевич в Яслї, нач. гром. Ів. Боднар в Торгові, аптик. Стан. Бурса в Косові, секр. маґ. В. Цепли в Величції, дир. нар. шк. Фр. Дбаловский в Вадовицях, дир. шк. вид. Юл. Фонфара у Львові, інж. держ. зелїзн. Аба Фішлер в Тернополи, старш. коміс. скарб. сторожи Андр. Флюнт в Золочеві, дир. вид. шк. А. Гетлїх в Кракові, секр. пов. Кар. Голїмонтович у Львові, нач. гром. Казим. Гайдзиньский в Чорній веси, надком. скарб. сторожі Ф. Гофман в Тарнові, пов. секр. Ів. Голюка у Львові, учитель Фр. Іравт в Золочеві, дир. нар. школи Мих. Кочиркевич в Перемишли, дир. вид. шкіл Ів. Косман в Н. Санчи, о. Теодор Костишин катихит в Стрию, учит. Йос. Кублин в Лежайску, пов. секр. Йос. Кузнарович у Львові, директорки виділ. школи Винк. Льоншан у Львові і Конст. Лопушаньска в Самборі, нач. гром. Ів. Мадей в Лїшках, упр. дібр В. Мадеевский в Підгородищу, нач. гром. Ів. Манастирский-Єнджейович в Кійданові, коміс. скарб. сторожи Іван Марморович у Львові, директор виділ. школи М. Меклер в Ярославі, нач. гром. Франц Нартовский в Нараєві, головн. контр. податк. уряду В. Навратіль у Львові, учитель др. Ів. Немец у Львові, дир. нар. шк. Г. Новицкий в Станиславові, емеритований канц. директор Раф. Окниньский в Самборі, інж. зелїзн. держ. В. Павловский в Станиславові, пов. секр. Т. Пельц в Ряшеві, офіц. скарб. дир. Яков Печінка у Львові, контрольор Gazet-и Lwowsk-oї Ант. Писарский, офіц. намістн. Кл. Репушиньский у Львові, учит. Ів. Рожаньский в Бохни, дир. вид. шк. Ів. Рущиньский в Тарнові, учит. нар. Фр. Шальтанек в Яворжнї, дир. дібр Тома Швайнер в Лисци, под. ком. С. Скибиньский в Кракові, контр. фабр. тют. В. Сїкирский в Монастириских, под. поборець Сев. Слюсарек в Тичинї, кс. В. Смолярский в Кракові, пов. секр. Едм. Стадницкий у Львові, под. побор. Ів. Стебницкий в Кутах, дир. нар. шк. М. Степек в Дроговижи, под поб. С. Шумский в Перемишлянах, нач. міск. огн. сторожи С. Шитильницкий в Тернополи, дир. вид. шк. Ант. Тишковский в Бродах. под. побор. В. Вальтенберґер в Дрогобичи, дир. вид. шк. І. Віснькoвский в Бялій, офіц. намістн. П. Войнар у Львові, под. поб. М. Завадский в Белзї і надком. скарб. сторожи В. Зазулиньский у Львові.

(Дальше буде).

Новинки.

Львів дня 9-го грудня 1898.

— **З Перемишлянщини** пишуть: Присїлок Прибинь, належачий до парохії Кореличі дек. нараївского, есть невеличкою осадою, числячою всего 28 хат. Хотяй мешканції малі числом, но переняті духом побожности і тверезости постановили з власної охоти побудовати собі церковцю. Що змогли, то складали на хвалу Божу, і так при добрій воли до двох лїт побудували мурований з цегли дім Божий, сияючий красотою в охрестности. А треба тут піднести, що люди ті бідні а довершили діла без конкуренциї, тілько добровільними жертвами. На початок дістали від Єго Вел. Цїсаря 100 зр. і від Вис. сойму краєвого 100 зр., за що складають щиру подяку. Дня 26 н. ст. падолиста с. р. відбуло ся торжественне посьвящене сего дому Божого. При сприяючій погоді явило ся доволї много побожних прихожан в процесиями з Тучного і Добрянич. Прибули: Впр. о. декан сов. А. Танчаковский з Дунаєва, о. сов. К. Фациевич зі Стрілиск, о. А. Рибак з Утїхович і о. Лука Яримович парох корелицкий. По відправі соборної служби Божої в новопосьвяченім о. деканом храмі о. Фациевич в гарно виголошеній проповіди підніс заслуги Прибинців а передовсїм чч. Ілії Кузишина, Івана Дуди і Івана Квасиньского, котрі щиро займали ся складками і роботою при будові і теплими словами заохочували других до дїла, за що їм честь і слава! А Вп. п. Літиньскому, властителю дібр з Тучного, спаси-Біг за труд около узисканя згаданих запомог.

— **Філія „Просьвіти" в Самборі** — як уже відомо — устроює в честь сотих роковин виступу Івана Котляревского сьвяточний вечер 11-го с. м. (в неділю) в сали Народного готелю. В проґраму входять: відчит „О значіню виступленя Івана Котляревского", декламация і представлене „Наталки Полтавки". — Строї сьвяточні. — Початок о год. 7½ вечером. — Чистий дохід на „Шкільну Поміч" в Самборі. — По представленю відбуде ся комерс в Народнім готели. — Цїни місць: крісла в чотирох перших рядах 1 зр., а в дальших 70 кр., партер 30 кр,, для селян і учеників вступ 20 кр.— Білети можна дістати в „Народній Торговли" а в день представленя при касї.

— **Населене Австриї** розділює ся — після найновійших статистичних обчислень оголошених Fremdenblatt-ом — як слїдує: Русини 13% т. є. 3,200.000 душ, Поляки 15·8% т. є. 4,000.000, Чехи 23·3% т. є. 5,900.000, Німції 36% т. є. 9,100.000. Що-до віроісповіданя ділять ся населене: Римо-кат. 79% т. є. 20 мілїонів, греко-кат. 11% т. є. 2,760.000, жиди 5% т. є. 1,340.000. Ціле населене Австриї числить 25 мілїонів душ, т. є. збільшило ся за послїдних 50 лїт о 34% або 8 мілїонів душ.

— **„Союз народів"**. Кілько то нещасть рік-річно навіщує жителїв кождого краю Австриї. Огні, повени, гради, посуха, миши і т. д., се страшні допусти, яких зазнає населене безнастанно, терпить звідти безнастанно нужду, а всяка добродійна діяльність чи то властий, чи поодиноких людий являє ся тут майже ніякою, бо великі розміри нещасть перевисшають їх слабі сили. Тут треба співділаня цїлого загалу. Длятого віденьскі парляментарні посли задумують утворити товариство зі всїх народів Австриї, котре мало би на цїли нести поміч тим, що потерпіли при елементарних нещастях. Членами товариства можуть бути всї: убогі і богаті, всякі корпорациї і правні особи, громади, товариства і т. д. З вкладок мають повстати фонди; один запомоговий, що его роздасть ся що року в цїлости, а другий резервовий, котрого відсотки йшли би на запомоговий фонд. Обчислено, що як би всї властителї домів в Австриї дали річно лише по 10 кр. до каси товариства, то що року можна би роздати запомоги 318.130 зр., а як би кожда з 58.000 громад в Австриї дала по 5 кр., то за двайцять лїт виріс би капітал до 5,800.000 зр., котрого проценти річно давали би до запомогового фонду понад 170.000 зр. В той спосіб могло би товариство роздавати запомоги річно пів мілїона. Як видко, товариство має дуже красні пляни і пожелати-б лише єму як найуспішнійшого розвою.

— **Еміґрация**. Російский посол в Гамбурзї оголосив дані що-до еміґрациї до Америки через німецкі порти. З того показує ся, що еміґрация до Америки зменшає ся. В роцї 1896 число еміґрантів з Росиї через Гамбурґ було 18.270 осіб, а через Брему 13.815 осіб. В роцї 1897 з Гамбурґа виїхало до Америки 8.841 а з Бреми 9.266, Еміґранти по найбільшій части їхали до Сполучених Держав північної Америки, а решта до Канади, Бразилїї, Арґентини і Африки. З північної

Вже 1-ого вересня кабель перестав ділати і він упокоїв ся. Оба каблї, найперший і сей спочивають і до нинїшного дня на днї моря; они пожерли капітал в сумі майже півпятнайцята мілїона (14,400.000 зр.).

Заходами анґлїйского мінїстерства торговлї зібрала ся опісля комісия, зложена з виднійших фізиків та інжинірів товариства для будови підморских телеґрафів, щоби розважити добре всї способи, якими можна би покласти новий кабель. В тїй комісиї засідали також Вітстон і сер Віллем Томзон, пізнійший льорд Кельвін. Раджено ся також і найлїпших знатоків; між иншими викладав комісиї також Вільгельм Сіменс теорию свого брата. Вернер Сіменс предложив був також свою книжочку о способах як перевозити кабель і як означувати его хиби. В 1861 р. предложила комісия правительству основне справоздане, а Цірус Фільд станув знову на чолї підприємства. Сим разом зладжено кабель з як найбільшою докладностию. Дня 22 червня 1865 розпочала ся робота з величезного корабля „Great Eastern" і знов — не удала ся. Кабель розірвав ся кілька разів і корабель мусїв з нїчим вертати. Наконець теория Сіменса побідила. Показало ся, що лиш при помочи докладного дінамометра, котрим би можна кождої хвилї мірити силу з якою кабель тягне, коли спускає ся на дно моря і при помочи електричних помірів, можна кабель зовсїм певно покласти. Зладжено отже новий кабель та потрібні до кладеня прилади і „Great Eastern" розпочав дня 7 липня 1866 знову свою роботу; дня 27 липня покладено вже кабель без всякої пригоди. Кабель сей есть довгий на 1852 морских миль. При тім удало ся видобути з моря також і кабель з 1865 р. довгий на 1896 миль. Від тої пори кладене каблїв не робить вже ніякої трудности.

Але показала ся знов нова недогідність. Коли Сіменс клав перший підземний телеґраф в Прусах, добачив якесь з'явище, котре тодішна наука о електриції не могла пояснити. Ток електричний що переносив каблем депешу, опізняв ся значно, а в підморских каблях ще більше. Сіменс вишукав причину того. Показало ся, що заким ток електричний перебіжить через цїлий кабель, набиває ся насамперед кабель електрикою подібно як лейдейска фляшка. Ослона з ґутаперхи на дротах ділає тогди так, як скло на лейдейскій фляшції а дроти в середині так як циновий папір на фляшції з середини, зелїзні же дроти для ослони на каблю і вода в мори ділають знову так, як циновий папір на лейдейскій фляшції зверха. Отже коли ток електричний входить в кабель, то він насамперед розходить ся по нїм, набиває его лектрикою крок за кроком і аж тогди суне ся дальше. Отже о стілько, о скілько треба часу до набитя цїлого кабля електрикою опізняє ся в нїм ток електричний а з ним і депеша. Телеґрафічна розмова каблем треває длятого значно довше як телеґрафом верх землї. Треба було длятого ужити т. зв. перемінних токів і кондензатора. Без кондензатора не можна би було взагалї так борзо телеґрафувати каблем, як то тепер діє ся, бо підчас телеґрафованя творять ся в кабли всїлякі побічні токи електричні, через котрі знаки телеґрафічні можуть дуже побаламутити ся.

Коли показало ся, що цїлий кабель мусить насамперед набити ся електрикою і аж тогди проводи зачинають дїйстно телеґрафувати, то показало ся також, що лїпше есть а серед деяких обставин навіть конче потреба уживати слабих токів електричних. Чим слабше тече електрика, тим борше набиває ся цїлий кабель, отже й тим скорше можна телеґрафувати. Також і то треба мати на увазї, що сильні токи псують борзо дроти і кабель нищить ся. Але слабий ток електричний викликує на кінци лиш слабий рух; длятого на кінцевих стациях треба мати дуже делїкатні прилади, котрі би давали знаки навіть при дуже слабих токах. Отже зразу уживано приладу подібного до т. зв. зеркальцевого ґальванометру; малесеньке зеркальце на іголції показувало сьвітлом на відповідній до того поділції, чи оно повернуло ся на право чи на лїво, а ті его рухи були як-раз знаками телеґрафічними. Той прилад давав знаки навіть при дуже слабоньких токах електричних. Пізнїйше придумав Томзон ще докладнійший прилад до писаня, котрий робить малесеньку покручену лїнїю. Часть тої лїнії що загнена до гори значить при каблевім апараті то само, що при звичайнім телеґрафі вибита на папери точка, а часть загнена в долину означає лїнїйку; з точок же і лїнїйок складає ся, як звістно цїла азбука телеґрафічна. (В звичайнім телеґрафі — система Морзе — означає ся н. пр. букву „а" знаком · —, буква „б" — · · ·, „к" — · —, „м" — —, „н" — ·, „о" — — — і т. д.). При тім всїм суть знаки, які передає кабель так дрібонькі, а час до відбираня депеші так короткий, що треба дуже великої уваги, щоби якусь депешу добре зрозуміти. Длятого служба телеґрафічна при каблях есть дуже томляча і один урядник не міг би довго видержати; урядники мусять заєдно міняти ся. В найновійших часах придумано дуже штучні прилади, котрі самі депешу виписують, але не всї каблї мають ті прилади.

Америки наверчено 1430 еміґрантів, з того 1086 жидів. В послідних часах можна зауважати сильний рух еміґрацийний до полудневої Африки.

— Цікаве споживкованє лучів Рентґена. Один фармер в Каліфорнії недалеко Сан-Франціска веде на велику стопу годівлю курий. На своїй фармі держить він по кільканайцять тисяч курок — очевидно за-для промислу яйцями. Остатними часами мав 14.000 штук сеї птиці. Однак мав при тім недогоду: мусів кормити всї курки, а пята часть з них або зовсїм не несла ся, або зносила яйця малі, отже корм ішов на них дармо. Що-ж робить хитрий янкес? Ото лучами Рентґена перезирає всї кури (по 30—40 за годину), вилучує та збуває всї курки нездалі і тим підносить дохід зі своєї фарми о 20%. Рентґен, винаходячи свої лучі, певно не думав, до яких то найориґінальнїйших цїлий послужить его винахід.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Відень 9 грудня. Послідне засїданє палати послів відбуде ся дня 16. а засїданє палати панів дня 17 с. м.

Берлин 9 грудня. Розійшла ся чутка, що цїсар Вільгельм приняв запрошенє короля Гумберта і обіцяв ся приїхати з весною в гостину до Італії.

Париж 9 грудня. Сенат ухвалив 153 голосами против 51 взяти під розвагу внесенє Клеманса, котре признає трибуналови касацийному право зарядженя відроченя якого небудь судового поступованя карного, скоро би то могло стояти на перешкодї ревізиї якогось процесу.

Ретимно 9 грудня. Мусулмани в окрузї Ретимно одержали від властий росийских запомогу — збіжє і деревляний материял до будівлї, почім вернули в глубину острова. Населенє кретийске зложило 7000 штук зброї. Нові власти відкрили 35 шкіл народних.

Пекін 8 грудня. Французкий посол Жерар вручив Цунґ-лї-Яменови ультіматум, в котрім загрожено, що скоро місіонарі французкі, взяті в неволю повстанцями в провінциї Сечуан не будуть випущені до 10 днїв, то войско французке переступить границю.

Переписка зі всїми і для всїх.

Русинка: Які суть вимоги при іспитї почтовім? — Треба знати всю маніпуляцию почтову і приписи почтові, чого можна научити ся по части з практики, по части з книжки; але цїле лихо в тім, що тепер женщин на практику до почти не приймають. Так бодай поінформував нас недавно один з висших урядників почтових. А всеж-таки можна би внести подане з просьбою о припущенє до практики. — **С. Г. Я.:** Що то за фірма L. Goldschmidt в Будапештї, котра поручає кождому дуже легко позички — того не знаємо. Однакож остерігаємо перед того рода фірмами. Вже то прецї повинно звернути увагу кождого, що згадана фірма каже наперед присилати собі 5 зр. Та нащо? Хиба лиш на то, щоби не дати і позички і не вернути 5 зр. і в той спосіб „надути“ легковірного Русина. А дежь то так практикує ся, що хтось на яких 50 або 100 миль далеко дає позичку другому, котрого нїколи і на очи не бачив та не має ніякої запоруки, що позичені грошї не пропадуть. Честний чоловік того не зробить, бо то просто річ неможлива, а дурисьвіт користає з дурних. Треба ще й то мати на увазї, що Угорщина для нас заграниця, а на то наші люди зовсїм не звaжають та гадають, що на случай потреби можна когось легко перед суд запізвати. Дурисьвіт в Будапештї знає однакож дуже добре, що ізза пятки, коли він єї не верне, нїхто не буде єму процесу робити. Впрочім де на то доказ, що то й Гольдшмідт дїйстно єсть і що він дїйстно, коли єсть, дістав післану єму пятку. Дурисьвіт, бачите, добре все обдумує, щоби его не зловлено, а лиш дурні і легковірні люди дають ся таким дурисьвітам ловити. — Щоби ми звідали ся про того Ґольдшміда — що Вам здає ся легкою річию — се для нас річ неможлива; ми би мусїли мати хиба великий і добре з'орґанізований відділ тайних аґентів на Угорщинї. — **Ям. в Добр.:** Заким дамо Вам поясненє з'явища, про котре нам доносите, подамо насамперед Ваш опис его, бо може бути, що ще хтось его видїв в иншій стороні, може скорше або пізнїйше як Ви, і дасть нам знати, а тогди можна би, ще лїпше то з'явище зрозуміти. Отже Ви пишете: Дня 23 падолиста, коло третої години рано, був я на дворі. Нараз осьвітило ся зі всходу. Заким я оглянув ся, трохи потемнїло, а на полудневім всходї стояло явище в формі грубої гадини, навіть трохи пофильоване, блеску білого і такого блїдавого як у місяця. Стояло так недвижимо кілька мінут, потім зачало тончіти та лїниво звивати ся до купи і далї зробило ся в види півмісяця, а блеск ставав жовтавий, але такий слабий, що на конець ледви можна було его добачити. Наконець зробила ся з него смуга поперечна. Менї впрочім вкучило ся дивити ся і я пішов до хати. Що-ж то за мара, питаю? Одні кажуть, що знак на якесь нещасте, другі — дуже учені кажуть, що то люди з других планет знаки до нас пускають. — Отже річ така: Явище, яке ви видїли було без сумнїву спадаючий метеор, лиш ви его, здаєсь, аж тогди добачили, коли він вже догарав і не видїли звідки він спадав. В день 23 падолиста входила, бачите, наша земля на своїй дорозї доокола сонця в то місце, де в просторі сьвітовім снує ся рій кусній розпавшої ся комети Белї. Деякі кусні дістають ся в такім случаю в круг притягаючої сили нашої землї і спадають та творять т. зв. спадаючі звізди. Коли такий кусень летить через наш воздух запалює ся і згарає, иноді навіть з великим лоскотом. Коли же такий кусень малий і згарає високо у воздусї, то лоскоту не чути, лиш видко сьвітло і смугу сьвітячих ґазів, які по нїм лишають ся. Більші кусні спадають яко метеори на землю і бувають в тій хвили так горячі що аж печуть. Дивна річ, що того рода спадаючі десь з гори з простора сьвітового метеори мають в собі майже лиш саме зелїзо.

☞ (Просимо присилати питаня лиш на імя редактора **Кирила Кахникевича**, а не присилати анї марок, анї карт кореспонденцийних до відповiди.

— Книгарня наукового тов. Ім. Шевченка у Львові, улиця Академічна ч. 8. продає слїдуючі книжки: Вас. Чайченко. Під хмарним небом, поезиї часть I, 1 зр., Книга казок, поезиї часть II, 60 кр., Твори прозаічні ч. I. 80 кр., ч. II. 80 кр., ч. III. 80 кр. — Записки Товариства імени Шевченка ч. I, II, III, IV. по 1 зр.— Тарас Шевченко. „Кобзар“ 2 томи 4·50 зр., з пересилкою 5 зр. — Павло Граб. Збірник поезий ч. I. 20 кр., З чужого поля. Переклади 20 кр. — Іван Сурик. Твори, з московского 10 кр. — Олекс. Колесса. Шевченко і Міцкевич 1 зр. — Герінґ-Герасимович. Що то є ґосподарність 30 кр. — Шевченко з бандурою над Днїпром 25 кр. — Осип Маковей: Поезиї ч. I. 20 кр. — Михайло Старицкий. В темраві, драма 20 кр. — Юлїй Верне. Подорож довкола землї 50 кр. — Молитвенник народний (фонеричний) 15 кр. — Марко Кропивницкий. Титадівна, драма 20 кр. — Василь Шурат. Замітки то Черняця Шевченка 10 кр., — Чернера республика на Афонї 10 кр., Пісня про Роляндa 50 кр. — Школиченко, Між народ, повість, 20 кр. — Митро Олелькович. Писаня українські 10 кр. — Василь Кулик, Писання 10 кр.

Мимо того, що фабрикация каблїв відбуває ся з як найбільшою докладностию і що їх закладають з як найбільшою осторожностию не обходить ся без того, щоби в каблю не наставали якісь хиби, або щоби він з часом таки зовсїм не попсував ся. Єсть н. пр. рід звіряток, що складають на ослону кабля свій плід. Коли ж молоденькі червачки перегризуть волокнисту ослону і ґутаперку, тогди нема вже відокремленя проводів і кабель перестає дїлати. Щоби же дорогі каблї можна як найдовше удержати в добрім станї, треба конче знати, де они попсовані і ушкоджене місце зараз направити. Се також не мала штука. До того ще Сіменс обдумав способи і їх тепер лиш з малими змінами держать ся. Підчас того, коли кладе ся кабель, ставить ся на нім від милї до милї або від кільометра до кільометра марки а рівночасно означає ся час і місце, на котрім така марка спускає ся з корабля у воду і то записує ся до корабельного дневника. Через електричні поміри можна відтак означити межи котрими марками і в якій довготї і ширинї ґеоґрафічній знаходить ся хиба.

В історії підморских телеґрафів займає важне місце покладенє першого т. зв. „безпосереднього“ кабля па атлянтийскім океанї в 1874 р. Кабель той названо длятого безпосереднїм, бо він перший сполучив Анґлію безпосередно зі Сполученими Державами, підчас коли давнїйший кабель сягав лиш до канадийских земель. Кабель той єсть звиш 3000 миль довгий, а щоби его відповідно всїм вимогам технїки покласти, побудовала фірма братів Сіменсів окремий до того корабель „Фареде“, котрий опісля кладе богато инших каблїв, призначених до закладаня підморских телеґрафів.

„Фареде“ (Faraday) єсть 120 метрів довгий, 17 метрів широкий і 12 метрів глубокий; містота его доходить до 5000 тон. На поміщеню каблїв уставлено на нїм два величезні цилїндри з зелїзної бляхи, широкі на 13 а глубокі на 9 метрів. В ті цилїндри складає ся каблї зводами один на другий і наповняє ся водою. В тих цилїндрах може змістити ся кабель 1700 миль анґлийских довгий. „Фареде“ має дві парові машини, дві корабельні шруби і по одній кермі на кождім кінци, так, що коли єму треба плисти назад, він не потребує навертати. Кладенє кабля відбуває ся слїдуючим способом: Із середини корабля, із задних цилїндрів пускає ся кабель насамперед на кружело, котре его посуває; відтак переходить він на прилад до гальмованя, котрий може его в кождій хвили задержати. Відтак переходить кабель на валок, на котрім обкрутує ся кілька разів, а котрий его пускає вже дальше; і той валок можна кождої хвилї застановити. Щоби означити силу, з якою кабель тягне спадаючи у воду, переходить він через умисно зладжений до того дінамометер з гальмами. Наконець переходить ще через один валок, котрий вже пускає его у воду. Якої уваги і притомности, якої зручности вимагає таке кладенє кабля, показує найлїпше історія заложеня першого т. зв. безпосереднього кабля. Підчас коли на кораблі розслїджувано якусь малу хибу на нїм, він урвав ся і упав в море. При помочи дуже штучних приладів удало ся витягнути его знову з глубини 18.000 стіп і остаточно положити щасливо на призначенім місци.

(Дальше буде).

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий**.

TYGODNIK ILLUSTROWANY

З роком 1899-им розпочинаємо 40-ий рік істнованя нашого письма, хотячого і дальше бути приятелем кождого дому.

Завдяки моральній і материяльній підпорі суспільности, наш „Tygodnik", почавши від скромного початку, міг розширити ся і станути на рівній степени з подібними видавництвами цілої Европи.

По мисли засади; „Поводжене обовязує", старати ся будемо й дальше поступати наперед, аби бути першими в ряді ілюстрованих письм.

Почавши від 1-го січня 1899 року **розширяємо значно додаток повістий** „Tygodnika": **кождий передплатник** нашого письма, крім самого письма і дотеперішного додатку повістий, додаваного в аркушах і занимаючого найзнаменитші твори чужої літератури, **одержить**

без ніякої доплати

(ані за книжки, ані за їх пересилку)

12 томів письм

ГЕНР. СЄНКЕВИЧА.

Письма Сєнкевича вийдуть в новім, стараннім виданю, **виключно для передплатників** „Tygodnik-a illustrowan-ого" і обіймуть — винявши спопуляризовану вже трильоґію —

всї новелї, повісти, листи з подорожий,

одним словом: цїлий доробок лїтературский знаменитого писателя, котрий здобув вже славу і популярність в цїлім сьвітї.

Кождий том **Бібліотеки СЄНКЕВИЧА** обнимати буде що найменше **10 аркушів**, формату звичайної 8-ки, **на добрім папері і добрим друком.** Загальне число томів буде около 30, містячих в собі слїдуючі твори Сєнкевича:

НОВЕЛЇ. Stary sługa. — Hania. — Szkice węglem. — Janko Muzykant. — Przez stepy. — Orso. — Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela. — Komedya z pomyłek. — Za chlebem. — Latarnik.— Niewola tatarska.— Jamioł. — Bartek zwycięzca. — Ta trzecia. — Sachem.— Sielanka.— Walka byków w Hiszpanii. — Wspomnienia z Mariposy. — Z puszczy Białowieskiej. — Wycieczka do Aten.— Wyrok Zeusa. — Z wrażeń włoskich. — Organista z Ponikły. — U źródła. — Lux in tenebris lucet. — Bądź błogosławiona. — Pójdźmy za Nim.

ЛИСТИ З ПОДОРОЖИЙ по Америцї і Африцї. — Листи з Риму, Венециї і Парижа.

ЛИСТИ О ЗОЛІ.

ДРАМАТ. Na jedną kartę. — Czyja wina?

ПОВІСТИ. Bez dogmatu. — Rodzina Połanieckich. — Quo vadis, повість з часів Нерона.

Тим способом в протягу кількох лїт, кождий передплатник „Tygodnik-a illustrowan-ого", одержуючи річно звиж 120 аркушів найлїпших творів лїтератури польскої, стане властителем біблїотеки Сєнкевича, недоступної доси задля високої цїни для ширшого загалу читаючих.

Редактор: Др. ЙОСИФ ВОЛЬФ.

В слїдуючім роцї „Tygodnik" друковати буде одночасно **дві повісти ориґінальні,** именно, крім

„KRZYŻAKÓW" СЄНКЕВИЧА

зачнемо з Новим Роком 1899-им друк більшої повісти п. з.:

„ARGONAUCI" Елїзи Ожешкової, і

ПРУСА „TAM!.."

Посїдаємо також ориґінальну працю славного нинї заграницею писателя **Станїслава Пшибишевского,** котрий написав для нас по польски поему прозою п. з.: **„JASNE NOCE"** ілюстровану К. БРОНЄВСКИМ.

Крім того в части белєтристичній маємо запевнене сотрудництво таких писателїв, як: **Bałucki Michał, Ks. Chełmicki Zygmunt, Gliński Kazimierz, Gomulicki Wiktor, Jankowski Czesław, Jeske-Choiński Teodor, Jordan, Konopnicka Marya, Lubowski Edward, Or-ot, Reymont Władysław, Marya Rodziewiczówna, Sewer, Szymański Ad., Tetmajer Kaz.** і і.

Також помістимо для нас написані три специяльні студиї:
„WSPÓŁCZEŚNI POECI POLSCY" написав А. ЛЯНҐЕ.
„NOWA BELLETRYSTYKA POLSKA" нап. А. ПОТОЦКИЙ.
„O KRYTYCE WSPÓŁCZESNEJ POLSKIEJ" нап. Володисл. ЯБЛОНОВСКИЙ.

Посїдаємо також студию порівнавчу **Ігн. Матушевского:**

„Stanowisko Mickiewicza w literaturze powszechnej",

та працю Л. КОРОТИНЬСКОГО **„O TOMASZU ZANIE".**

Помістимо також незнані доси

LISTY ZYGMUNTA KRASINSKIEGO do Delfiny Potockiej (1839-1843),

з поясненями Раймунда Станїслава КАМІНЬСКОГО.

Знаний фільософ і знаток Плятона п. **В. Лютославский,** жертвував нам ориґінальну а дуже популярну розвідку п. з.:

„Istnienie duszy",

в котрій, на підставі науковій доводить, що в чоловіцї треба конче признати істноване індивідуально-духового початку.

Дальші серії цїкавої статї **Олександра Кравсгара**

„O DAWNYCH PAŁACACH WARSZAWSKICH",

з многими ілюстрациями, вже маємо, а крім того дуже інтересну річ **Г. Садовского** п. з.:

„ORDERY I OZNAKI HONOROWE DAWNEJ POLSKI".

В безплатнім додатку повістевім помістимо новий роман історичний звістного нинї угорского автора **Юлія Вернера** п. з.:

„Z POPIOŁÓW".

Красний той і занимаючий роман з часів угорских війн домових, перетолкувала для „Tygodnik-а" п. В. Ярошевска.

В ЧАСТИ ІЛЮСТРАЦИЙНІЙ подамо **репродукциї найзнаменитших малярів наших також і красками.**

Видавцї: ҐЕБЕТНЕР і ВОЛЬФ.

Передплату для ЛЬВОВА і ГАЛИЧИНИ принимає, числа оказові і проспекта даром висилає

Головна Аґенция і Експедиция „TYGODNIKA" у Львові

Пасаж Гавсмана ч. 9 і всї книгарнї і контори письм.

Передплата виносить з додатками і премією т. є. з 12 томами письм Сєнкевича:

У Львові: квартально: **3** зр. **60** кр., піврічно: **7** зр. 20 кр., річно: **14** зр. **40** кр.

В Галичинї з пересилкою почтовою: квартально: **3** зр. **75** кр., піврічно: **7** зр. **50** кр., річно: **15** зр.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера. — (Телефона число 569).